

Б.М. САЙДАЕВА^{1}, Ж.И. НАМАЗБАЕВА¹, А.Н. АУТАЕВА¹*

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан)
nii.psy@mail.ru, b.saidayeva@gmail.com, akbota-n@mail.ru

НАШАР ЕСТИТІН БАЛАЛАРҒА ШЕТ ТІЛІНЕН ТҰРМЫСТЫҚ АУЫЗ ЕКІ СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМЫТУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Мақалада нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауыз екі сөздік қорын дамытудағы цифрлық технологиялардың рөлінің маңызы туралы айтылған. Сабақ берудегі цифрлық технологиялардың оқушыларға, ата-аналарға және де мұғалімдерге тиімділігі мен маңыздылығы қаншалықты өзекті екендігі осы мақалада теориялық және практикалық тұрғыдан қарастырылып, зерттеу жүргізілді. Теориялық тұрғыдан отандық, шетелдік ғалымдардың еңбектеріне талдау жасалды. Талдау қорытынды бойынша тәжірбиелік тұрғыдан қарапайым халық арасында, дәлірек айтқанда әр түрлі салалардың магистранттарынан, студенттерінен, докторанттарынан және оқушыларынан онлайн түрде сауалнама алынып, жеткілікті нәтиже шығарылды. Онда, нашар еститін оқушыларға ғана емес, қарапайым оқушылар мен мұғалімдерге де цифрлық технологиялар әлі күнге дейін өзекті екендігі байқалды. Және де, сол өзектілікті шешу жолдары алуан түрлі болып жатқаны да айқын.

Түйін сөздер: цифрлық технология; нашар еститін балалар; әдіс; сауалнама; ағылшын тілі; сөздік қор.

Кіріспе. Қазіргі таңда өзекті болып отырған мәселе «Білім беруді цифрландыру». Цифрландыру барлық салаға өзгерістер енгізді. Әсіресе білім беру саласында толыққанды өзгерістер қалыптастырды. Соның ішінде шет тілі пәніне келіп тоқталатын болсақ, шет тілін білу қазіргі қоғамда қызығушылық емес, қажеттілік болып отырғаны анық. Соңғы жылдары шет тілін үйренуге деген сұраныс күрт өсіп отыр. Осы сұранысқа байланысты шет тілі пәні мұғалімдеріне де сабақ өткізу, сабақ барысында қолданылатын әдістерге, технологияларға да қатаң талаптар қойылып, мемлекет тарапынан түрлі қолдаулар жасалып жатыр. Әртүрлі тілдік ортамен байланысты мәдени құбылыстарды зерттеу тиімді қарым-қатынас үшін өте қажет. Сонымен қатар, басқа мәдениетті білу сіздің төл мәдениетіңіздің ерекшеліктерін және ана тіліңіздің ерекшеліктерін жақсы түсінуге көмектеседі. Ресми және бейресми ортада

тиімді қарым-қатынас жасау үшін қарым-қатынасқа қатысушылар тілдік бірліктердің ортақ жиынтығына ие болып қана қоймай, оларды пайдалана білуі керек, сонымен қатар әлем туралы жалпы түсінікке ие болуы керек [1, 99 б.]. Баланың өзге тілді үйрену жолы ол ең алдымен сол елдің мәдениетін, әлеуметін танып, олардың күнделікті қолданатын тұрмыстық ауызекі сөйлемдерін, сөздерін оқуға тиісті. Яғни базалық білімді олар бастауыш сыныптан бастап үйреніп бастайды. Және де бұл процесс қалыпты балаларға қолайлы болғанымен, мүмкіндігі шектеулі балаларға кішкене қиын процесс болғаны бәрімізге белгілі. Сондықтан біздің зерттеу жұмысымыздың субъектісі нашар еститін оқушылар болғандықтан сол жандардың өзге тілді үйрену амалдарын зерттеу біздің проблемамыздың өзекті мәселесі ретінде қарастырылды.

Негізгі бөлім. Ғылым мен технологияның қарқынды дамуы адам өмір сүретін әлемнің

шындығын түбегейлі өзгертеді. Адамның өзі де өзгереді. Технологиялық революциялар адамның кеңістік пен уақытты қабылдауын өзгертеді, адамның сыртқы әлемді бақылау мүмкіндіктерін арттырады. Бұл өзгерістердің байқалғаны соншалық, қазіргі адам ғылымдары адам эволюциясы идеясын және жаңа болмыстың – адам мен машинаның гибридінің пайда болуы туралы идеяны алға тартады. Барлық осы бақылаулар тек теориялық тұрғыдан маңызды емес. Көліктің, ақпараттық, медициналық, ауылшаруашылық және биотехнологияның дамуы адамның әлеуметтік жағдайлары мен өмір сүру сапасының айтарлықтай өзгеруіне әкеледі, жаңа әлеуметтік мәдени процестер мен құбылыстардың, оның ішінде жаһандық масштабтың пайда болуына ықпал етеді [2, 11 б.]. «Білім алушы меңгеретін коммуникативтік қабілет пен дағды – тіл меңгеру барысында күнделікті іске асырылатын тәжірибе мен сөйлеу амалдарынан жинақталса, тіл үйренушінің іскерлігі ұсынылған тілдік материалдарды, игерген білім мен тәжірибені өздігінен дамытып қоршаған ортада тиімді пайдалана білуінен аңғарылады. Сондықтан дара тұлғаны тәрбиелеудегі басты фактор – универсиалдық әдістемені тиімді қолдана отырып, тұлғааралық коммуникацияны жүзеге асыру» – дейді тілдік қатынас теориясын негіздеген Ф. Оразбаева [3, 28 б.]. Автордың айытқанындай, кез келген бала бастауыш мектептен бастап үйренген жай сөз тіркесін құрастыра отырып өз ойын, пікірі мен тілегін орынды, өз мақсатына сай қолдануына, үйренуіне біртұтас әдістемелік жүйелер немесе инновациялық технологиялар қолданылу жолдарын анықтау, зерделеу қажет. Зерттеу объектісі ретінде біз нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауызекі сөздік қорын дамытудағы цифрлық технологияларды қолдану амалдарын алдық.

Әдеби шолу. Белгілі бір академиялық деңгейдің бастауыш, орта және жоғары сияқты академиялық талаптарын орындау үшін оқушылардың белгілі бір жаста жеткілікті сөздік қорының болуы талап етіледі. Мысалы, олардың оқу қажеттіліктерін жеңе білу

үшін, 5 жастан 6 жасқа дейінгі балалардың сөздік қоры шамамен 2500-26000 сөз болуы керек (Beck & McKeown, 1991), ал 9-15 жас аралығындағы оқушылар шамамен 88500 сөз табын білуі керек (Nagy & Anderson, 1984). Күрделі академиялық дереккөздерді толық күзіреттілікпен және түсінумен оқығысы келетін екінші тілді үйренушілер үшін жылына 3000 сөзге артып, 40 000 сөзден тұратын сөздік қорын құру қажет болады (Nagy & Herman, 1987). Бұл статистика базалық деңгейде лексиканы үйрену оқушылар үшін шын мәнінде үлкен қиындық және академиялық деңгейде студенттер үшін үлкен кедергі екенін көрсетеді [4]. Малайзия тәжірибиесінде баланың күнделікті қолданатын сөздік қорының толық болуы қажеттілігін айтып отырған бұл еңбек, бізге сол сөздік қорды толтыру амалдары, әдістері қандай болу керек? Қандай технологиялық тиімді, әрі әсерлі? Қазіргі таңдағы педагогикада ауқымды қолданылып жатқан цифрлық технологиялардың маңыздылығы қалай? Және бұл технологияларды нашар еститін оқушыларға қолдана аламызба деген сияқты сұрақтар туғызды.

Қытай мемлекетінде соңғы жылдары шет тілін үйренушілердің көпшілігі мобильдік қосымшаның көмегімен ағылшын тілінен сөздік қорын дамытып, жаттығатын тұлғалардың саны өсіп отыр. Атап айтқанда, смартфон, смарт-сағат, планшет және жеке компьютер деген сияқты мобильдік қосымшалар. Осылайша, сөздік қорды дамыту үшін қосымшаларды кең ауқымда жиі қолдануының себебі, оның тиімділігімен байланысты. Алайда, барлық мобильді қосымшалар тиімді әрі қауіпсіз бола бермейді [5].

Осыған байланысты ең алдымен, біз әлем бойынша және Қазақстан бойынша білім берудегі цифрландырудың қазіргі жағдайы қандай және бұл жүйенің болашақтағы перспективасы қалай деген сұрақтар туындағандықтан әртүрлі әдебиет көздеріне шолу жасадық. Атап айтатын болсақ, Т.В. Никулина, Е.Б. Стариченко [6, 108 б.] өздерінің еңбегінде “Білім беру жүйесі қоғамға еңбек өнімділігін

арттыруға, еңбектің жаңа түрлеріне, адам қажеттіліктеріне бағытталған цифрлық дәуірге сенімді көшуді қамтамасыз етуі керек, бұл білім беру үдерісіне халықтың барлық топтарын қосу, жеке оқыту бағыттарын құру, өздерінің оқу нәтижелерін, виртуалды және толықтырылған шындықты басқару. Бүгінгі таңда адамның күнделікті іс-әрекетінде қолданылатын цифрлық ресурстар дәстүрлі оқытудың кедергілерін жеңуге мүмкіндік береді: бағдарламаны меңгеру қарқыны, мұғалімді таңдау, оқытудың формалары мен әдістері.” – деп, цифрлық білімді оқытушы да, оқушыда ұтымды меңгеруі тиіс деген пікір берген. Ал, Р.М. Сафуанов, М.Ю. Лехмус, Е.А. Колганов [7, 120 б.] зерттеушілер Ресей мемлекетіндегі білім беру жүйесіндегі цифрландыру туралы зерттеу жұмысында «Оқыту технологиялары саласындағы өзгерістер мен білім беру бағдарламасының мазмұны өзара байланысты болады. Мұндай технологиялық өзгерістер орын алған сайын жаңа мазмұнды академиялық сұрақтар туындайды, бұл өз кезегінде жаңа технологиялық шешімдерді қажет етеді. Білім беру мекемелері өздерінің электрондық білім беру ресурстарын құру сияқты технологиялық инновацияларды ілгерілетумен ғана емес, сондай-ақ бұрыннан бар инфрақұрылым есебінен өздерінің білім беру бағдарламаларын әзірлеумен де айналысуы керек.» – деп, жазған. Түрлі әдістер туралы еңбек жазып шығарған А.М. Новикова өзінің «Білім берудегі әдістеме» кітабында:

- ғылыми-педагогикалық зерттеу әдістемесі (педагогиканың әдістемесі);
- педагогикалық, дәлірек айтқанда, тәрбиелік қызметтің әдістемесі;
- оқыту, оқу әрекетінің әдістемесі;
- ойын әрекетінің әдістемесі – деген тұрғыларын зерттеп жазып әдістеменің теория, практика, заңы, технология, тәсіл, тұғыр, диагностика әсіресе цифровизация сияқты барлық саладан қарастыра отырып әрқайсына анықтама берген екен.

Осы анықтамалар ішінде цифровизация және технология анықтамасына тоқтала кетсек, «компьютерлік технологияны, ақпарат-

ты жаппай енгізу технологиялары, телекоммуникация құралдары оқу үдерісін түбегейлі өзгертіп қана қоймайды, сонымен қатар келесідей оларды педагогикалық білімнің құралына айналдырады” – деген екен [8, 488 б.]. Яғни, білім үдерісіне цифрлық технологиялардың тигізетін әсері оқушымен бірге мұғалімнің құзырлығында қамтитынын айта аламыз. А.Р. Зенков осы пікірге кері тұжырымдама көрсеткен екен: «Бұрынғы технологиялық шешімдер оқу процесін белгілі бір дәрежеде автоматтандыруға ғана мүмкіндік берсе, бүгінгі таңда өзгерістер жүйенің өзін басқару құралдары мен әдістеріне, студенттер, мұғалімдер және оқу орындары арасындағы үздіксіз байланысты қамтамасыз ету мүмкіндіктеріне қатысты. Мұндай технологиялар мұғалімдер мен әкімшілік қызметкерлердің, инспекциялық органдар мен аккредиттеу агенттіктерінің еңбек шығындарын айтарлықтай азайтады» [9], – деп цифрлық технологиялардың тиімді бөліктерін атап, көрсеткен. Және де, зерттеу нәтижесінде автор қорытындыны осылай берген: “Қорытындылай келе, мынаны атап өтеміз: білім беруді цифрландыру – бұл міндетті түрде қажет процесс. Бірақ «цифрға» көшу жағдайында классикалық білім беру жүйесінің негізін құрайтын шынайы «аналогтық» байлықты сақтау өте маңызды. Оқу орындарының түлектеріне тек цифрлық құзыреттілік қана емес, сонымен қатар іргелі білім, сыни ойлау дағдылары қажет болады, өмірде бәрі «онлайн» болмайды” [9]. Осылайша екі автордың ойын жүйелейтін болсақ, білім берудегі цифрлық технологиялар қаншалықты қажет болғанымен, дәстүрлі білім беру үрдісінде жеткілікті маңыздылығын көрсетіп отыр. Ал келесі әдебиет көзінде керісінше компьютерлік технологияларды пайдаланудың қарама-қайшылығын көрсетіп отыр: сабақ барысында компьютерлік технологияны қолданғысы келмейтін мұғалімдер білім беру технологиясы бойынша әдебиеттердің көпшілігі құжатталған, оңай қайталанатын, табысты, позитивті және студенттердің жетістіктерін жақсартатын үнемді тәжірибелерден гөрі үміт пен сенімге негізделген деген пікірді

ұстанады [10]. Пікірге толықтай білім беру саласында толықтай келісе алмаймыз. Себебі компьютерлік технологияның бұл бөлшегі әкімшілік құжаттарға дұрыс болуы мүмкін болғанымен, сабақ жүргізіндегі үрдісте цифрлық технологиялар керісінше өте ұтымды әдіс. Цифрлық, дәстүрлі білім қалыпты балаларды оқытудың өзінде маңыздылығын көрсеткеніне қарағанда, мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту процесіндегі маңыздылығы ешқандай талқылаусыз екендігі айқын болды.

Мүмкіндігі шектеулі балалар, әсіресе нашар еститін оқушыларға сабақ барысында инновациялық технологияны қолдану тиімді, әрі ұтымды болғанымен дәстүрлі оқытуды да естен шығармау қажет. Біздің пайымдауымызша, денсаулығы мен дамуында кемістігі бар балалармен жұмыс істейтін педагог-маманның бейімдік дене шынықтырудың теориясы мен әдістемесінен, анатомия, физиология, түзету педагогикасы мен психологиясы, спорт медицинасынан кәсіби дайындығы терең, ал балалардың көру, есту, сөйлеу, тірек-қимыл аппараты және жүйке жүйесі қызметінің бұзылулары мен оларды емдеудің заманауи әдістерінен хабардарлығы жоғары болуы керек. Осындай жан-жақты білімді болуымен қатар, оның бойында мейірімділік, ұстамдылық, төзімділік, қайырымдылық, жанашырлық және кішкентай балаға құрмет көрсете білу сияқты жеке бас қасиеттері тән болғаны дұрыс. Ол мінезі байсалды, эмоциональдық және психологиялық тұрғыдан тұрақты, өзін өзі бақылай алатын жаттықтырушы-ұстаз болуы керек [11, 89б.]. Мысалы, ағылшын тілі сабағында жаңа сөздерді балаларға үйрету үшін интерактивті тақтаны жиі қолданады. Яғни мұғалім сабаққа дайындық жасап, жиі қолданатын бағдарламалар: PowerPoint, Canva, Prezzi деген сияқты платформалар. Алайда, бұл бағдарламаларды қолдану үшін мұғалімдердің де, оқушылардың да әлеуметтік жағдайын ескерген жөн.

Кішкентай балалардың көпшілігі өте құмар және олардың көру өрісіне келетін әрбір заттың атын білуге құштар екені белгілі. Жылдар бойы олардың

қызығушылығы танымпаздыққа ауысады және ол әрқашан таңдамалы, сондықтан да шектеулі. Мысал келтіре айтатын болсақ, бірқатар нысандар кейіннен біздің көру аймағымыздан шығып кетеді және біз олардың атын өмір бойы білмеуіміз мүмкін. Яғни заттардың өзі күнделікті өмірде кеңінен қолданылатын болса да, техникалық және ғылыми терминологияға қатысты, мысалы, автокөлік бөліктері, ас үй ыдыстары, пойызда, метрода темір жолға шыққанда сигнал беретін құрылғы және тағы басқа да заттар [12]. Авторды, қолдай отырып, баланың қызығушылығын, танымпаздығын шектемеу ұстаз бен ата-ананың құзырлығында әрқашан болу керек деген пікір ұсынып отырмыз. Баланың бастауыш сынып шағындағы қоршаған ортаға деген қызығушылығы жоғары деңгейде болады. Сол қызығушылық ортаңғы сыныпқа ауысықанда басылып қалмауы оқытушының балаға деген моральдық, психологиялық, әлеуметтік және педагогикалық қолдауымен жүреді.

Әдістер және нәтиже. Шолу жасалғаннан кейін білім беру үрдісінде цифрлық оқытудың түрлі-түрлі мәселелеріне көңіл бөлу керек екендімізге көз жеткіздік. Сонымен қатар, қазақстандық білім беруде қайшылық шиеленісуде: цифрлық технологиялар ағынында цифрлық ұрпақ оларды қолданады, өйткені олар жастар мәдениетінің стилі мен формаларына сәйкес келеді. Бірақ бұл олардың цифрлық технологиялардың көмегімен оқу нәтижесі «4К»: шығармашылық, ынтымақтастық, сыни ойлау және коммуникация болатындай априориді білдірмейді. Осыған байланысты А.Листтің цифрлық сауаттылықты дамытудың 3 деңгейіндегі классификациясы еске түседі. Онда, дамудың максималды деңгейі – «цифрлық жергілікті тұрғындар», орташа – цифрлық сауаттылықтың әлеуметтік-мәдени перспективаларын көретіндер, минимум – тек белгілі бір дағдыларды цифрлық сауаттылықпен байланыстыратындар. Сондықтан студенттердің өзін-өзі дамыту және әлеуметтік перспективада цифрлық технологияларды

қолдануға ықпал ету қажет. Қайшылықты ІТ-қүзіреттілігі 21-ғасырдың оқу дизайны талаптарына сәйкес оқу процесін оңтайландыру үшін пайдалануға мүмкіндік бергенде, барлық мұғалімдердің цифрлық технологиялармен «Сен» деңгейінде тани бермейтіндігімен қиындатады [13, 18 б.]. Педагогикалық қарым-қатынас – бұл коммуникативті, интерактивті және перцептивті құрамдас бөліктерді қамтитын адамдар арасындағы өзара әрекеттесу нысаны ретінде қарым-қатынасқа тән жалпы психологиялық қарым-қатынастарға бағынатын және сонымен бірге өзіндік ерекшеліктері бар қарым-қатынастың нақты түрі [14, 38 б.]. Интеграция мен инклюзия идеяларын ҚР-ның жалпы білім беретін мектептеріне кең ендіру біршама дәрежеде кадрлардың біліктілігіне байланысты болады, бұл өз кезегінде болашақ мұғалімдерді даярлау үдерісіне өзгерістер ендіруді талап етеді. Осы тұрғыда болашақ мұғалімнің инклюзивті құзыреттілігін кәсіби құзыреттіліктің құрамдас бөлігі ретінде қалыптастыру мәселесі ерекше мәнге ие болады [15, 136.].

Осы мәселеге байлынысты мысал ретінде, цифрлық білім беруге көшерден бұрын білікті мамандардың қажеттілігі, оқушылардың құзырлығы, цифрлық білімнің фундаменти дәстүрлі білім беру деген сияқты мәселелерге ерекше көңіл бөлінді. Осыған орай, біз “Білім берудегі цифрландыру” мәселесі аясында қарапайым халық арасында сауалнама жүргіздік. Сауалнамаға студенттер, ата-аналар, педагогтер қатысты.

Сауалнама анонимді түрде және Google Forms бағдарламасында онлайн форматта жүргізілді. Сауалнамаға жалпы 121 респондент қатысып, өз пікірлерін білдірді. Сұрақтардың құрылымына тоқталатын болсақ, екі бөлімнен құралды. Ең алдымен қатысушылардың жеке ақпараттары: жынысы, жасы, әлеуметтік тобы, жұмыс өтілімі деген сияқты сұрақтардан құралса, екінші бөлімінде: білім беруді цифрландыру аясында болды. Мысалы, оқытушының құзырлығы,

білім беру жүйесін цифрландырудың даму деңгейі, цифрландыруды қолдайтыны және қолдамайтыны сияқты пікір бөлісу арқылы сұрақтар құрастырылып респонденттерге ұсынылды.

Сауалнама жауаптарын қорытындылайтын болсақ, сауалнама жалпы 15 сауалдардан тұрды. Қатысушылардың жас ерекшелігі 16 жастан бастап 50 жасқа дейінгі аралықты қамтыды. Әр түрлі салалардан қатысқан магистранттар, студенттер, доктаранттар және оқушылар. Арасында жеке кәсіпкерлер, ата-аналар, инклюзия мамандарыда қатысқан. Мамандардың жұмыс өтілі 1 жылдан басталып 25 жылға дейінгі еңбек өтілі бар тұлғалар өз көзқарастарын білдірген.

1. “Білім берудегі цифрландыру сіздің ойыңызша ол не ?” деген сұраққа қатысушылардың 43,1% платформалар арқылы сабақ беру деп жауап берген болса, 21,6% сапалы білім беру деген жауапты белгілеген. Ал 18,1% қашықтықтан оқыту деген жауапты таңдаған екен.

2. “Цифрлық білім беру ресурстары мұғалімді алмастыра алмайды, бірақ мұғалімге қосымша материалдарды ұсынады дегенге келісесіз бе?” деген сауалға 83,5% респонденттер “Иә” деп жауап беріп, қалғаны “Жоқ” деп жауап берген.

3. “Қазіргі таңда еліміздегі цифрлы білім беру қандай жағдайда?” дегенге 62,4% “даму жолында” деп жауап берсе, келесі бір бөлігінің 26,5%-ы “әлі де төмен жағдайда” деген жауапты таңдап өз пікірін көрсеткен.

Келесі маңызды сұраққа 4. “Жаңа педагогикалық технологияның мақсаты?” 69,4% мемлекеттік білім стандарты деңгейінде оқу үрдісін ұйымдастыру деген нұсқаны белгілеген. 13,2%-ы өмірлік тәжірибие деп түсініп отырғанын көрсетті (сурет-1).

Нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауыз екі сөздік қорын дамытудағы цифрлық технологияларды қолдану деңгейін анықтау үшін бес түлі сұрақ қойылып сараланды.

1-сурет. Нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауыз екі сөздік қорын дамытудағы цифрлық технологияларды қолдану деңгейі

Соның ішінде 5-ші сұрақ: “Сіздің ойыңызша цифрлы білім беруде мұғалім құзырлығы қаншалықты жоғары деңгейде болуы тиіс?” деген сауалға 95-100% құзырлы болуы тиіс деген жауапты 46,3% респондент таңдаған екен. 80-95% жауабын белгілеген қатысушылар да болды. Бұл көрсеткіштер нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауыз екі сөздік қорын дамытуда ұстаздардың күзиреттілігі ерекше орын алатындығын респонденттердің жауабы арқылы көрсетуге болады.

Осыған орай ұстаз ізденісі шешуші фактор.

1. “Цифрлық білім беру ресурстарын енгізудегі негізгі мақсат?” деген сауалына “Мұғалімді оқу процесін ұйымдастырудағы күнделікті жұмыстан босатып қана қоймайды, сонымен қатар бай анықтамалық және иллюстрациялық материалдар жасауға мүмкіндік береді” деген жауапты 86,7% респондент таңдағаны анықталды.

2. “Цифрлық білім беру жоғарғы оқу орын профессорлық-оқытушылық құрамының біліктілігіне орасан зор өзгерістер әкеледі дегенге келісесіз бе?” сұрағына 70%-ы “Иә”, 27,5%-ы “Жоқ” деп жауап берген. Келесі сауалға қатысушылар өз пікірлерін еркін білдіре алды.

Ол сауал 3. “Білім берудегі цифрлық технологиялардың қажеттілігі туралы пікіріңіз қандай?” болды. Мұнда жиі кездескен пікірлер “қажет” деп, себебін тақырыпты түсінуде көзбен елестетуге мүмкіндік алу, түсінбей қалған жағдайда тап сол тақырыпты қайта көру мүмкіндігі, әлемде болып жатқан жағдайға байланысты өте қажет деп ойлаймын, өте қажет, дамуымызға септігін тигізеді, қашықтықтан білім беру балалардың ой өрісін дамытады деген сияқты түсіндірген.

Ал 4. “Цифрлық білім берудің кемшіліктері” деген сұраққа 54,9% әлеуметтік дағдыларды төмендетеді делінсе, 25,7%-ы ақыл ой қабілетін жоғалтады деген жауапта көп пайызды көрсетті (сурет 2).

1 сурет. Нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауыз екі сөздік қорын дамытудағы ұстаз үшін шешуші фактордың рөлін анықтау

Талқылау. Шешуші фактордың рөлі 1-4 сауалнамалардағы респонденттердің көрсеткіші арқылы сараланып, кемшіліктері мен басым тұстары белгіленді. 5, 6 және 7 сауалдар ашық түрде ой пікір қалдыру арқылы жүргізілді.

5. "Білім саласындағы цифрландырудың ең басты міндет қандай?" деген сұраққа "білім беру сапасын арттыру" деген жауап 33,3% респондент белгілесе, қалғандары теңбе-тең 32,5% "халыққа ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгерту" және «Жасанды интеллект», және «Ауқымды деректер» салаларында бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау" екі жауап белгіленді. Интернетті абсолютті білімнің қайнар көзі деп санауға болады деп 58% жауап берсе, 39,5%-ы болмайды деп жауап берген.

6. "Білім берудегі цифрлық дағдыны қалай түсінесіз?" деген сауалға қатысушылардың 58,1%-ы "интернет және ақпараттық технологиялар бойынша сауаттылық" деп жауап берсе, 26,5%-ы "халықтың дербес компьютерді қолдану саласы бойынша құзыреттілігі", ал қалған 12,8%-ы "компьютерлік технологияларды қолдану" деп белгілеген. Респонденттердің 85,5%-ы "Цифрлық мәдениет" қажет деп белгіледі.

Сауалнаманың соңғы сұрағы 7. "Білім беруді цифрландыру жағдайындағы негізгі мақсат қандай?" болды. Бұл сұраққа жауаптар келесідей: "Білім берудегі қолжетімділік (46,6%)", "Үздіксіз оқыту процесі (33,6%)" және "Білім берудегі дербестік (17,2%)" болды.

Осы сауалнама нәтижесін түйіндей отырып, біз білім берудегі цифрлық технологиялар дәріс барысында қолданылғаны мен, әлі де кейбір кедергілермен кездесетін тұлғалар бар екендігі анықталды.

Қорытынды. Қорытындылай келе айтатын болсақ, сауалнама нәтижесінде білім беруді цифрландырудың негізгі міндеті, мақсаты, қажеттілігі және болашағының маңыздылығын анықтадық. Нашар еститін балаларға шет тілінен тұрмыстық ауыз екі сөздік қорын дамытудағы цифрлық технологияларды қолданудың зерттелу аймағы практикалық тұрғыда жеткіліксіз, жоқтың қасы. Қазақстанда білім берудегі цифрландырудың жағдайы әлі де даму жолында екені айқындалып алдағы уақытта білікті маман даярлау, оқытушылардың біліктілін арттыру және цифрлық мәдениетті ұстану қажет деген тұжырымға келіп тоқтады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

[1] Ташмұратова Қ.Е., Садыкова Р.К. Шетел тілін оқытуда коммуникативтік технологиялар арқылы студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыру жолдары // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия: Специальная педагогика. – 2021. – № 1(64). – 158-163 бб.

[2] Монахов В.М. Межкультурный диалог и современное образование // «Основные направления реализации программы действий по международному десятилетию сближения культур: Материалы Международной научно-практической конференции, посвященные празднованию 90-летию образования Казахского национального педагогического университета имени Абая. – Алматы, 2018. – 280 б.

[3] Оразаева Ф. Тіл әлемі. – Алматы: Ан Арыс, 2011. – 350 б.

[4] Adlina Ariffin. Effects of Student Collaboration on ESL Learners' Vocabulary Development. Asian Journal of University Education (AJUE) Volume 17, Number 1, January 2021. <https://doi.org/10.24191/ajue.v17i1.12627> (өтінім берілген күні: 03.04.2022).

[5] F.L.Wang, R.Zhang, D.Zou, O.T.S. Au, H.Xie, & L.P.Wong. A review of vocabulary learning applications: From the aspects of cognitive approaches, multimedia input, learning materials, and game elements. Knowledge Management & E-Learning, Vol.13, No.3. Sep. 2021. <https://doi.org/10.34105/j.kmel.2021.13.014> (өтінім берілген күні: 03.04.2022).

[6] Никулина Т.В., Стариченко Е.Б. Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление // Педагогическое образование в России. – 2018. – № 8 [Электронный ресурс]: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatizatsiya-i-tsifrovizatsiya-obrazovaniya-ponyatiya-tehnologii-upravlenie> (өтінім берілген күні: 03.04.2022).

[7] Сафуанов Р.М. Лехмус М.Ю., Колганов Е.А. Цифровизация системы образования // Вестник УГНТУ. Наука, образование, экономика. Серия экономика. – 2019. – № 2(28) [Электронный ресурс]: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovizatsiya-sistemy-obrazovaniya> (өтінім берілген күні: 03.04.2022).

[8] Новиков А.М. Методология образования. – Москва: ЭГВЕС, 2006. – 488 с.

[9] Зенков А.Р. Цифровизация образования: направления, возможности, риски // Вестник ВГУ. Серия: проблемы высшего образования. – 2020. – № 1. – С.52-55.

[10] Alper Kesten. Computer technology in education and issues of power and equity. Journal of Social Studies Education Research. 2010: 1(1), 88-106. <https://jsser.org/index.php/jsser/article/view/121> (өтінім берілген күні: 03.04.2022).

[11] Балгимбеков Ш.А., Күшназарова К.Е., Болатқызы Ш. Мүмкіндігі шектеулі балалардың дене тәрбиесінің психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері // Педагогика и психология. – 2020. – № 3. – С.85-93.

[12] Рахманов И.В. Обучение устной речи на иностранном языке. – М.: Высшая школа, 1980. – 134 с.

[13] Ахметова Г.К., Мурзалинова А.Ж., Альмагамбетова Л.С., Уалиева Н.Т. Развитие ИТ-компетентности педагогов в персонализированной образовательной среде повышения квалификации // Педагогика и психология. – 2021. – № 2(47). – С.17-31.

[14] Namazbaeva Zh.I., Niyetbayeva G.B., Tugelbaevna K.K., Nagibina N.L. Communication style of teachers and psychological health of students // Материалы Международной научно-практической конференции, посвященные празднованию 90-летия образования Казахского национального педагогического университета имени Абая. – Алматы, 2018. – 280 с.

[15] Аутаева А.Н., Бекбаева З.Н. Арнайы білім беру бакалаврының кәсіби құзыреттілігі жайлы // Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршысы. Арнайы педагогика сериясы. – 2014. – № 3(38). – 89-95 бб.

References

[1] Tashmuratova K.E., Sadykova R.K. Shetel tilin okytuda kommunikativtik tekhnologiyalar arkyly studentterdin lingvomadeni kuzyrettiligin kalyptastyru zholdary // Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya: Special'naya pedagogika. – 2021. – № 1(64). – 158-163 bb.

[2] Monahov V.M. Mezhdunarodnyj dialog i sovremennoe obrazovanie // «Osnovnye napravleniya realizacii programmy dejstvuj po mezhdunarodnomu desyatiletiju sbližheniya kul'tur: Materialy Mezhdunarodnoj

nauchno-prakticheskoy konferencii, posvyashchennye prazdnovaniyu 90-letiyu obrazovaniya Kazahskogo nacional'nogo pedagogicheskogo universiteta imeni Abaya. – Almaty, 2018. – 280 b.

[3] Orazeva F. Til alemi. – Almaty: An Arys, 2011. – 350 b.

[4] Adlina Ariffin. Effects of Student Collaboration on ESL Learners' Vocabulary Development. Asian Journal of University Education (AJUE) Volume 17, Number 1, January 2021. <https://doi.org/10.24191/ajue.v17i1.12627>.

[5] F.L.Wang, R.Zhang, D.Zou, O.T.S. Au, H.Xie, & L.P.Wong. A review of vocabulary learning applications: From the aspects of cognitive approaches, multimedia input, learning materials, and game elements. Knowledge Management & E-Learning, Vol.13, No.3. Sep. 2021. <https://doi.org/10.34105/j.kmel.2021.13.014>.

[6] Nikulina T.V., Starichenko E.B. Informatizatsiya i cifrovizatsiya obrazovaniya: ponyatiya, tekhnologii, upravlenie // Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii. – 2018. – № 8 [Elektronnyj resurs]: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatizatsiya-i-tsifrovizatsiya-obrazovaniya-ponyatiya-tehnologii-upravlenie> (data obrashcheniya: 03.04.2022).

[7] Safuanov R.M. Lekhmus M.Yu., Kolganov E.A. Cifrovizatsiya sistemy obrazovaniya // Vestnik UGNTU. Nauka, obrazovanie, ekonomika. Seriya ekonomika. – 2019. – № 2(28) [Elektronnyj resurs]: URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovizatsiya-sistemy-obrazovaniya> (data obrashcheniya: 03.07.2022).

[8] Novikov A.M. Metodologiya obrazovaniya. – Moskva: EGVES, 2006. – 488 s.

[9] Zenkov A.R. Cifrovizatsiya obrazovaniya: napravleniya, vozmozhnosti, riski // Vestnik VGU. Seriya: problemy vysshego obrazovaniya. – 2020. – № 1. – S.52-55.

[10] Alper Kesten. Computer technology in education and issues of power and equity. Journal of Social Studies Education Research. 2010: 1(1), 88-106. <https://jsse.org/index.php/jsse/article/view/121>

[11] Balgimbekov Sh.A., Kushnazarova K.E., Bolatkyzy Sh. Mumkindigi shekteuli balalardyn dene tarbiesinin psihologiyalyk-pedagogikalyk erekshelikteri // Pedagogika i psihologiya. – 2020. – № 3. – S.85-93.

[12] Rahmanov I.V. Obuchenie ustnoj rechi na inostrannom yazyke. – M.: Vysshaya shkola, 1980. – 134 s.

[13] Ahmetova G.K., Murzalinova A.Zh., Al'magambetova L.S., Ualieva N.T. Razvitie IT-kompetentnosti pedagogov v personalizirovannoj obrazovatel'noj srede povysheniya kvalifikacii // Pedagogika i psihologiya. – 2021. – № 2(47). – S.17-31.

[14] Namazbaeva Zh.I., Niyetbayeva G.B., Tugelbaevna K.K., Nagibina N.L. Communication style of teachers and psychological health of students // Materialy Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii, posvyashchennye prazdnovaniyu 90-letiya obrazovaniya Kazahskogo nacional'nogo pedagogicheskogo universiteta imeni Abaya. – Almaty, 2018. – 280 s.

[15] Autaeva A.N., Bekbaeva Z.N. Arnajy bilim beru bakalavrynyn kasibi kuzyrettiligi zhajly // Abaj atyndary KazUPU Habarshysy. Arnajy pedagogika seriyasy. – 2014. – № 3(38). – 89-95 bb.

Роль цифровых технологий в развитии устно бытовой лексики по иностранному языку для слабослышащих детей

Ж.И. Намазбаева¹, Б.М. Сайдаева¹, А.Н. Аутаева¹

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
(Алматы, Казахстан)

Аннотация

В статье рассматривается роль цифровых технологий в развитии повседневной лексики на иностранном языке для слабослышащих детей. В данной статье была проведена исследование теоретической и практической актуальности, эффективности и значимости цифровых технологий при обучении для учащихся, родителей и учителей. Теоретически были проанализированы работы отечественных и зарубежных ученых. По результатам анализа был проведен практический опрос среди населения, в частности магистрантов, студентов, докторантов и учащихся различных направлений, и получен хороший результат. Он показал, что цифровые технологии по-прежнему актуальны не только для слабослышащих

школьников, но и для обычных школьников и преподавателей. И очевидно, что пути решения этой актуальности многообразны.

Ключевые слова: цифровые технологии; слабослышащие дети; методика; анкета; английский язык; словарный запас.

The role of digital technologies in the development of everyday oral vocabulary in a foreign language for hearing-impaired children

Zh.I. Namazbayeva¹, B.M. Saidayeva¹, A.N. Autayeva¹

¹Abai Kazakh National Pedagogical University

(Almaty, Kazakhstan)

Abstract

The article discusses the role of digital technologies in the development of everyday vocabulary in a foreign language for hearing-impaired children. In this article, a study was made of the theoretical and practical relevance, effectiveness and significance of digital technologies in learning for students, parents and teachers. Theoretically, the works of domestic and foreign scientists were analyzed. Based on the results of the analysis, a practical survey was conducted among the population, in particular, undergraduates, students, doctoral students and students in various fields, and a good result was obtained. He showed that digital technologies are still relevant not only for hearing-impaired schoolchildren, but also for ordinary schoolchildren and teachers. And it is obvious that the ways of solving this relevance are diverse.

Keywords: digital technologies; hearing-impaired children; methodology; questionnaire; English language; vocabulary.

Редакцияға 28.03.2022 қабылданды

МРНТИ 14.35.09

<https://doi.org/10.51889/2022-2.2077-6861.24>

С.Б.БЕГАЛИЕВА^{1}, Е.С.ШМАКОВА²*

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая (Алматы, Казахстан),

²Таразский региональный университет имени М.Х.Дулати (Тараз, Казахстан),

sbegaliev@mail.ru^{1}, alena-low2008@mail.ru²*

ПРИМЕНЕНИЕ КОРПУСНЫХ МЕТОДИК В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ

Аннотация

В настоящем исследовании представлена проблема использования обучающего потенциала Национального корпуса русского языка в обучении китайских студентов-филологов. Работа с НКРЯ в статье позиционируется как инновационная технология в преподавании РКИ, проводится обзор научных источников на предмет целесообразности использования данного инструмента в обучении китайских студентов-филологов. В научной статье предпринята попытка продемонстрировать применение корпусных методик в процессе изучения литературного произведения или цикла произведений иностранными студентами с целью повышения заинтересованности учащихся, а также с целью стимулирования их самостоятельной исследовательской деятельности, формирования научного мировоззрения и методологии научного мышления. Рассмотрены возможности использования Национального корпуса русского языка